

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та планування бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему «**ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В РЕГІОНІ (НА**
ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»

Виконавець:

студентка ФЕУП

Шерстюк Анжеліка Олегівна _____

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Доброва Наталя Василівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах розвитку національної економіки особливої уваги набувають проблеми ефективної зайнятості населення, створення ринку робочої сили та запобігання масового безробіття. Саме ринок праці сьогодні посідає центральне місце серед інших ринків країни. Його кон'юнктура формується під впливом багатьох факторів, як то спосіб господарювання та його структурні зміни, технічний та організаційний рівень підприємництва, кількісна та якісна збалансованість засобів виробництва та робочої сили, загальний стан розвитку системи господарювання.

Безробіття є типовим соціально-економічним явищем для ринкової економіки. Разом з тим воно є неприйнятною альтернативою зайнятості та проблемою, що потребує розробки адаптаційних інструментів державної політики.

Від кількості зайнятого населення напряму залежить економічне зростання. Усі країни світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній ще не вдалося усунути його повністю. Причиною такого розповсюдженого явища є неефективність використання робочої сили і відсутність умов, які б дали змогу людям застосовувати свої навички у продуктивній роботі за пристойну плату. Коли рівень безробіття перевищує природний рівень, відбуваються втрати потенційного ВВП, знижується купівельна спроможність населення, нерационально використовується людський капітал. Безробіття у Одеському регіоні складає реальну загрозу для суспільного благополуччя.

Сьогодні зростання безробіття та падіння рівня зайнятості є однією з найважливіших проблем будь-якої країни світу, то й до її вирішення зверталася велика кількість науковців. Проблеми безробіття розглядалися та знайшли своє відображення у працях вітчизняних науковців таких, як: С.І. Бандура, В.В. Близнюк, Д.П. Богині, І.К. Бондар, Е.М. Лібанової, В.М. Петюх, В.В. Онокієнко, Ю.М. Маршавіна та багато інших. Практика застосування статистичних методів та моделей статистичного аналізу безробіття, знайшла відображення у наукових розробках Дж. Бокса, А. Головача, Г. Дженкінса, І. Єлісеєвої, Д. Єріна, В. Захожая, Н. Ковтун, І. Манцурова, М. Пугачової, О. Черняка, В. Швеця, А. Шустікова та ін. Проте слід зазначити, що незважаючи на велику кількість наукових досліджень, питання аналізу причин та шляхів подолання безробіття як одне з глобальних проблем світу на сучасному етапі реформування економіки України залишається актуальним і потребує подальшого вивчення й додаткових наукових і практичних розробок.

Мета дослідження теоретичні, методичні та прикладні аспекти безробіття населення та розробка рекомендацій щодо шляхів вирішення проблеми безробіття в Одеському регіоні

Завдання дослідження:

– визначити сутність, види та показники безробіття;

- надати характеристику основним причинам та соціально-економічні наслідкам безробіття;
- дослідити досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу;
- провести аналіз сучасного стану ринку праці в Україні та в Одеській області;
- проаналізувати динаміку показників безробіття в Одеській області;
- охарактеризувати державну політику зайнятості та соціальний захист безробітних в Україні;
- визначити основні проблеми безробіття в Одеській області;
- розробити прогноз рівня безробіття в Одеській області;
- дослідити впровадження зарубіжного досвіду щодо скорочення безробіття в Одеській області.

Об'єкт дослідження – процес безробіття населення в Україні та Одеській області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних аспектів безробіття в Одеській області та формування пропозицій відносно шляхів її зниження.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувались: методи теоретичного узагальнення і порівняння (аналіз і синтез, індукція і дедукція). Статистичний та порівняльний аналіз використовуються при визначенні показників безробіття. Методи економіко-статистичного аналізу дають можливість виділити та формально описати найбільш важливі й суттєві закономірності функціонування економічних систем; економіко-математичний – для комплексної оцінки та прогнозування структурних змін у зайнятості населення регіону, графічний – для ілюстрації таких змін; інформаційно-логічний – з метою визначення напрямів регулювання в структурних змінах у зайнятості та безробіття населення регіону.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації та монографічні видання вчених, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики в Одеській області, Одеської обласної служби зайнятості.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок. Основний зміст викладено на 86 сторінці. Робота містить 13 таблиць, 20 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікації:

1) Шерстюк А.О. Прогнозування рівня безробіття в Україні. Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. 2020. № 32.

2) Шерстюк А. О. Прогнозування рівня безробіття в Україні за допомогою методів математичного моделювання. *Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів і прав*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса. 2020. С. 61-63.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти безробіття населення»* розглянуто сутність, види та показники оцінки безробіття, причини та соціально-економічні наслідки безробіття, досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу.

У другому розділі *«Аналіз рівня безробіття в Одеській області»* проаналізовано сучасний стану ринку праці в Україні та Одеській області, динаміку показників безробіття в Одеській області, державну політику зайнятості та соціальний захист безробітних в Україні.

У третьому розділі *«Проблеми безробіття в Одеській області та шляхи їх вирішення»* визначено основні проблеми безробіття в Одеській області, спрогнозовано рівень безробіття в Одеській області, запропоновано провадження зарубіжного досвіду щодо скорочення безробіття в Одеській області.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Сутність безробіття полягає у тому, що це не випадкове, а закономірне явище, породжене процесом нагромадження капіталу в умовах ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва.

Безробітними особами – вважаються особи віком 15 років і старше, які одночасно задовольняють трьома умовам: не мали роботи впродовж останніх чотирьох тижнів, активно шукали роботу або намагались організувати власну справу; впродовж найближчих двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

Основними видами безробіття є: структурне, фрикційне, циклічне, добровільне, застійне, сезонне.

Основними показниками, які оцінюють рівень безробіття виступають: рівень безробіття та тривалість безробіття, також показники поділяються на абсолютні і відносні.

2. Основними причинами безробіття є: циклічний розвиток економіки на стадії економічної кризи, спад виробництва, незначні темпи зростання економіки, недостатній сукупний попит, демографічна криза та інше. Виділено головні соціально-економічні наслідки, а саме падіння трудової активності, падіння життєвого рівня населення, недовикористання економічного потенціалу країни, скорочення обсягів виробництва ВВП, скорочення податкових надходжень.

3. Дослідження досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу показує, що існує чотири основні моделі подолання безробіття: англосаксонська, американська, шведська та японська.

4. Проведений аналіз сучасного стану ринку праці в Україні та в Одеській області свідчить, що стан ринку не є втішним. Незважаючи на

збільшення відсотку робочої сили та зайнятого населення в Україні та Одеському регіоні для ринку праці цей відсоток не є значним. Спостерігається зменшення чисельності населення, міграційний відтік. У 2019р. рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 51,7%. Кількість безробітних становила 1 487,7 тис. осіб, з них лише 338,2 тис. осіб (22%) були на обліку державної служби зайнятості. Найменший рівень безробіття у першому півріччі 2020 року було зафіксовано у м. Києві – 6,6%, а найбільший рівень безробіття – у Кіровоградській області – 15,2%. В Одеській області відсоток безробітних один з найменших – 6.9%.

5. Проведений аналіз динаміки показників безробіття в Одеській області показує, що рівень безробіття економічно активного населення віком 15-70 років у 2015-2019 роках поступово збільшувався і становив 7,3% у 2017 році, проте, у 2019 році рівень безробіття становив 5,9%. Робоча сила мала тенденцію до зниження упродовж 2015-2018 років та у 2019 році набуло зросту, те ж саме стосується зайнятого безробіття. За період 2015-2019 зменшилось молодіжне безробіття, тривалість пошуку роботи зменшилась з 6 місяців до 4. Збільшилось безробіття серед населення з базовою середньою освітою та серед сільчан.

6. Державна політика зайнятості базується на принципах сприяння надання послуг щодо підвищення конкурентоспроможності робочої сили і зайнятості та її мобільності, стимулює вітчизняного виробництва до створення нових робочих місць у пріоритетних галузях економіки, сприяє та підтримує самозайнятості населення. Соціальний захист безробітних в Україні полягає у допомозі по безробіттю, допомозі по частковому безробіттю, матеріальній допомозі у період професійної підготовки, професійній підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, пошуку підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні.

7. Основні проблеми безробіття в Одеській області – це відсутність рівноваги на ринку праці у професійно-кваліфікаційному розрізі. Учні дев'ятих і одинадцятих класів ще не спроможні проаналізувати ринок праці і обирають професії, за яким спостерігається надлишок на ринку, або які зовсім незатребувані та неактуальні. І, як наслідок, В Одеському регіоні є надлишок спеціалістів одних професій та дефіцит інших. Також існують проблеми, які стосуються працевлаштувань населення з інвалідністю. Працюючих людей з вадами або інвалідністю зараз дуже низький відсоток, оскільки в Одеському регіоні і Україні не створені належні умови для даної категорії людей. Загострюється становище щодо безробіття в сільській місцевості. Різниця між рівнем безробіття в Одесі та у селищі стає близько 1 в.п. Значний відсоток безробітних щодо молоді віком до 35 років – 34% станом на 2019 рік.

8. Проведений прогноз вказує на зменшення чисельності населення у 2020 та у 2021 році і складе відповідно 2372,428 тис. осіб і 2365,5219 тис. осіб. Планується збільшення чисельності зайнятого населення у 2020 та у 2021 році і складе відповідно 1047,698 тис. осіб і 1085,5121 тис. осіб. Прогноз

вказує на подальше зменшення безробітного населення у 2021 та у 2022 році і складе відповідно 63,76 тис. осіб і 58,492 тис. осіб. Безробіття серед працездатного населення в Одеському регіоні має тенденцію до зниження, отриманий точковий прогноз вказує на подальше зменшення рівня безробіття серед населення у 2021 та у 2022 році і складе відповідно 5,8% і 5,3%

9. На підставі аналізу досвіду розвинутих щодо скорочення безробіття в Одеській області необхідне приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів. Деякі з них: надання пільг підприємствам, які створюють підготовку й перепідготовку кадрів, використання одноразової дотації підприємствам для кваліфікації молоді, поліпшити систему профорієнтації, професійного навчання та перепідготовки безробітних, розробка програм забезпечення молоді першим робочим місцем та проведення стажувань на підприємствах під час навчання, необхідно збільшити норматив працевлаштування осіб з інвалідністю, сприяти розвитку галузей, притаманних регіону таких, як «зелений туризм» тощо.

АНОТАЦІЯ

Шерстюк А. О., «Проблеми населення безробіття в регіоні (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, право та біржова діяльність» за освітньою програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. Одеса, 2020 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес безробіття населення в Україні та Одеській області.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти безробіття, визначено її сутність, види, показники оцінки безробіття, причини та соціально-економічні наслідки безробіття, досліджено досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу.

Проаналізовано сучасний стан ринку праці в Україні та Одеській області, динаміку показників безробіття в Одеській області, державну політику зайнятості та соціальний захист безробітних. Визначені основні проблеми безробіття в Одеській області.

Запропоновано прогноз рівня безробіття в Одеській області та впровадження зарубіжного досвіду щодо скорочення безробіття в Одеській області.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, робоча сила, наслідки, аналіз, державна політика, прогноз, впровадження досвіду.

ANNOTATION

Sherstiuk A.O., «The problems of unemployment in the region (on the example of Odessa region)».

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities» under the master's program «Economics, business planning and management». – Odesa National Economics University. – Odesa, 2020.

Thesis consists of three chapters. Object of study is unemployment process in Ukraine and Odessa region.

Thesis deals with theoretical aspects of unemployment, identifies its essence, types, and indicators of unemployment assessment, causes and socio-economic consequences of unemployment, and explores the experience of overcoming unemployment in developed countries.

Author analysis of the labor market in Ukraine and Odessa region, the dynamics of unemployment in Odessa region, state employment policy and social protection of the unemployed are analyzed. The main problems of unemployment in Odessa region are identified.

The forecast of the unemployment rate in Odessa region and the introduction of foreign experience in reducing unemployment in Odessa region are proposed.

Keywords: unemployment, employment, labor force, consequences, analysis, state policy, forecast, implementation of experience.